

Autor: Tomislav Sunić

Latinský neologismus „*homo americanus*“ do jisté míry slouží jako hanlivé označení amerikanizovaného občana i jeho životního stylu. Americký člověk – *homo americanus* – i se svou puritánskou etikou často bývají v Evropě terčem posměchu a americký systém, mentalita a především zahraniční politika jsou na Starém kontinentu předmětem kritických antropologických i politických studií. Autoři některých z nich zaujímají apriorně konfrontační postoj, další pak lze zařadit spíše do kategorie společenskopolitické satiry [1] a jiné se pokoušejí vědecky prokázat mezery a omyly americké zahraniční politiky. Přestože drtivou většinu Evropanů s Američany spojuje rasový původ, jejich společnosti se od sebe liší, v některých ohledech i dosti zásadně. S postupující amerikanizací evropské společnosti si však můžeme klást otázku: proč bychom měli fenomén *homo americanus* studovat výhradně v Americe? Nadnárodní jedinečnosti amerického systému na počátku 21. století je třeba kriticky zkoumat v příslušných akademických oborech. Jako nejlepší přístup ke kritickému rozboru předmětu *homo americanus* a jeho konkrétní systém se však jeví interdisciplinární výzkum a historická komparace.

Kdo tedy je tento *homo americanus*, a kým byl vůbec definován? V jakém časovém období, na jakém místě a čí terminologií? A hovoříme-li o průměrném *homo americanus*, máme na mysli nějakého finančního žraloka z východního pobřeží USA nebo předválečného básníka jako byl Edgar Allan Poe; revolučního amerického heretika jako Thomas Jefferson, nebo srovnatelně heretického Američana, jakým byl George Fitzhugh? A pokud vezmeme za ztělesnění typu *homo americanus* soudobého neokonzervativního akademika, neměli bychom se ztotožnit i s jeho závěry a soudy o americkém systému? Dnešní neokonzervativce se může

považovat za skutečného Američana právě tak silně, jako kdysi jižanští agrárníci, přestože jejich etnické a politické loajality by snad ani nemohly být vzdálenější. Každé vymezení pojmu *homo americanus* se tedy nevyhnutelně odvíjí od společenské, intelektuální, rasové a etnické pozice pozorovatele i pozorovaného.

Koncem 20. století se z amerikanismu stalo jakési vyduté zrcadlo odrážející v sobě společenské proměny odehrávající se po celém světě. Amerika si i nadále udržuje svou nesmírnou přitažlivou sílu – a to dokonce i u těch zemí a jednotlivců, kteří ji zahrnují těmi nejvulgárnějšími a nejkritičtějšími invektivami. *Homo americanus* i s jeho systémem už tak dávno není limitován americkými hranicemi a skvěle prospívá ve všech koutech světa.

Amerika není snem ani skutečností. Je to hyperrealita, protože jde o utopii, která se od prvopočátku chovala, jako už byla uskutečněna. Všechno je tu skutečné a pragmatické, ale současně také snové. Dost možná tak dokáže pravdu o Americe vidět jedině Evropan, protože právě a pouze on zde objeví dokonalé **simulakrum** – simulakrum imanence a materiálního přehodnocení všech hodnot. 2]

Tradičně se k amerikanismu stavěly kriticky evropská i americká radikální levice i pravice; s tím že pro americkou i evropskou levici nebyla Amerika „dost americká“, tedy se dle jejich soudu zpronevěřila svým rovnostářským zakládacím mýtům. Pro levici nedosáhla moderní Amerika dostatečné míry rovnosti, demokracie a pokroku, a tak by se měla vrátit ke svým původně stanoveným cílům. Tutéž deduktivní logiku můžeme po pádu komunismu pozorovat i u rozčarovaných marxistických intelektuálů ve Spojených státech a Evropě. Ti s oblibou tvrdí, že gulagy a komunistický útlak byly jen nezamýšlenými vedlejšími účinky marxismu a že sovětský režim skutečný Marxův socialismus zradil. Skutečný komunismus (ať už zde „skutečný“ znamená cokoliv) si tak i dnes zasluhuje druhou šanci. Když tak americký židovský spisovatel a filozof **Noam Chomsky** útočí na americký systém kvůli jeho skutečné či domnělé zkorumpovanosti, nikdy nezpochybňuje posvátný status amerických **Otců zakladatelů** nebo zásadní význam dopad jeffersonismu na nespočet amerických společenských vědců. Namísto toho se Chomsky o Jeffersonovu odkazu často vyjadřuje velice pochvalně a pokouší se tohoto státníka využít pro své vlastní levičáctví, když píše, že „Jefferson a John Dewey dnes zní jako trochu jako fanatičtí marxisté“. 3] Naproti tomu mnozí evropští intelektuálové na (takzvané) radikální pravici i hrstka amerických výjimek ideologií amerikanismu rozhodně odmítají.

Při hodnocení údajné evropské předpojatosti vůči Američanům bychom však měli být velice opatrní. Paradoxně totiž ty nejtvrdí odsudky amerického systému historicky nezaznívaly z Evropy, ale z úst některých sice ojedinělých, přesto však známých amerických spisovatelů. A tak třeba H. L. Mencken označuje americký druh za „*boobus americanus*“ („americký pablb“), jelikož „jediné, co mu ztěžuje život, je jeho vrozená lstivost“; „národ stařeckých Evropanů“; „anglosaských imigrantů“; „nezpůsobilých a pokažených“; „Skandinávců vychrtlých na kost a bez mozku“; „Židů příliš neschopných i na to, aby dokázali ošidit barbarské polské a ruské vesničany“. Raní Američané, bez výjimky evropští imigranti, tak podle Menckena byli „unavení rolníci toužící jedině po pohodlném bezpečí prasete ve chlěvě“.

4] Těžko si představit, že by se takto sžiravé řádky mohly v mainstreamovém tisku objevit dnes, na zenitu amerikanismu počátku 21. století.

Bratři-dvojčata: Homo Sovieticus a Homo Americanus

Homo sovieticus i *homo americanus* byli a zůstávají shodně okouzleni ideologií racionalismu, takzvaného osvícenství a rovnostářství. Oba druhy shodně věří v myšlenku pokroku i heslo, že všichni lidé byli stvořeni jako sobě rovní. Bolševici čerpali inspiraci právě tak z francouzských radikálů, jako amerických Otců zakladatelů, kteří zase poskytli příklad osnovatelům Francouzské revoluce. Dnes se při zpětném pohledu Jeffersonovo slavné prohlášení, že všichni lidé byli „stvořeni jako sobě rovní“ jeví mnoha konzervativcům ve Spojených státech - a tím spíše v Evropě - jako empiricky nepodložené. Ve světle nových poznatků na poli genetiky by se příznačněji jeví prohlášení, že všichni lidé jsou odlišní a právě jejich rozdílná inteligence z velké části podmiňuje, zda budou žít svobodně nebo jako korporátní nevolníci. „V posledních desetiletích neúnavně kupředu postupující studium lidské biologické přirozenosti,“ píše Alain de Benoist, „ukazuje, že ‚příroda‘ rovnostářství takřka vůbec nezná. **Jen sotva tak lze říci, že by jednotlivec byl základním kamenem každé kolektivní jednotky - to spíše kolektivní jednotka dává vzniknout jeho individuální existenci.**“ 5]

Když navíc dokument natolik zásadního významu, jako je americká Deklarace nezávislosti, klade takový důraz na slovo „samozřejmý“ („Pokládáme za samozřejmé pravdy, že všichni lidé jsou stvořeni sobě rovní a jsou nadáni svým stvořitelem jistými nezczizitelnými právy, mezi něž patří právo na život, svobodu a budování osobního štěstí.“), nutně se musíme zamýšlet nad spolehlivostí jeho obsahu. Je-li totiž něco skutečně „samozřejmé“, pak není třeba donekonečna to opakovat. **A naopak - pokud spočívá přesvědčení či idea na chatrných faktických základech, pak se ji politický systém, jemuž slouží, přirozeně pokusí zakotvit jako dogma, jež není za žádných okolností dovoleno zpochybňovat, nechce-li se tedy člověk stát *pářiou*. K verbálnímu konstruktu „samozřejmosti“ se rády uchylují všechny velké ideologie posledních dvou století. Podle téže logiky riskuje každý, kdo by začal zpochybňovat pojmy jako „lidská práva“ nebo „demokracie“ - v dnešní Americe i Evropě tolik nadužívané - vyobcování z tzv. slušné společnosti.** Spekulovat nad tím, co se Jeffersonovi při psaní Deklarace skutečně honilo hlavou, by ovšem bylo jen ztrátou času. Jefferson i jeho druhové byli muži osvícenství. Jefferson byl člověkem své doby, a tak lze adekvátního poznání o něm i jeho odkazu dosáhnout jedině s dobrou znalostí ducha této doby. Jefferson jistě nepokládal americké Indiány nebo Afričany za sobě rovné. Optikou 21. století však v rovnost všech lidí nebo lidských ras, navzdory svým oficiálně projevovaným proklamacím, v soukromí rozhodně nevěří ani drtivá většina bělošských evropských a amerických politiků. Trýznivá hrůza ze sebemenšího přestupku pravidel politické korektnosti a následné intervence vždy bdělé ideopolicie, která vynucuje jejich dodržování, slouží jako strašák a dostatečná pobídka k autocenzuře, díky níž si pochybovači jakékoliv zpochybňování „samozřejmých pravd“ aspoň na veřejnosti raději dvakrát rozmyslí. Není totiž samozřejmé spíše to, že všichni lidé jsou různí a odlišní? Ať už měli Jefferson a jeho druhové na mysli cokoliv, důležitější je výklad odkazu amerických Otců zakladatelů jejich následovníků během dvou století následujících po

revoluci. Jeffersonova slova lze velmi snadno vytrhnout z kontextu a často bylo s jejich pomocí ospravedlňováno přejímání mnoha komunistických praktik – včetně propagace masové imigrace neevropského proletariátu do USA i Evropy. Myšlenky mají skutečné následky.

Dějiny jsou procesem srovnávání. Abychom tak snáz pochopili americký systém, měli bychom srovnat americké občany s těmi v někdejší Sovětské svazu. Během studené války se Američané s Rusy srovnávali velice rádi – a nevyhnutelně samolibě dospívali k závěrům o nekonečné nadřazenosti amerického systému nad tím sovětským. Označovat průměrného sovětského občana dosti pohrdlivým termínem „*homo sovieticus*“ bylo tehdy zcela přijatelné a dosti rozšířené. S tímto jménem přišel ruský disident v exilu Alexandr Zinovjev; věnoval tomuto zvláštnímu živočišnému druhu jeden ze svých románů. Za jeho typické rysy v něm označuje mizivou osobní integritu spojenou s takřka fenomenální schopností přizpůsobit se jakémukoliv politickému systému. 6] Americké vlády na studium sovětologie, „kremologie“, chování sovětských občanů i obecné komunistické studie vydaly miliony dolarů. Američtí antikomunisté, ať už „experti“ či amatéři, usilovně vykreslovali SSSR jako totalitární peklo na zemi, v porovnání s kterým září demokratická Amerika do světa jako jasný maják. (Ze zpětného pohledu nepůsobí jejich znalostí věcí spojených se Sovětským svazem kdovíjak přesvědčivě, žádný z expertů totiž jaksi nedokázal předpovědět náhlé zhroucení sovětského systému.) Dnes, po kolapsu sovětského komunismu, už tato negativní legitimizace nadále nedokáže skrývat velmi hluboké nedostatky amerického systému. **V současnosti tak potřebujeme studie z „amerikanologie“ a kritické zhodnocení „amerického člověka“ a americké ideologie.** 7] Američané by tak mohli snáz porozumět, proč tolik poučených evropských myslitelů Ameriku příliš „nemusí“ a proč ji mnozí dokonce považují za vážnou hrozbu samotné západní civilizaci.

Americký systém zavádí filokomunistický model sociálního inženýrství mnohem účinněji a pro masu stravitelněji, než tak činil Sovětský svaz – a to vše navíc bez nutnosti uchýlovat se k hromadnému teroru. Neměli bychom ale zapomínat, že oba modely usilovaly o dosažení globální demokracie. Za 2. světové války tak uzavřely přirozené spolenectví. Odlišnosti stylu obou byly očividné, méně už však podobnosti obsahu – oba však usilovaly a podílely se na nastolení Nového světového řádu. Dokonce ani význam a délku trvání sovětského teroru nelze náležitě pochopit bez důkladného pohledu na plný rozsah americké úlohy ve válce, kterou Sovětský svaz do jisté míry po válce okopíroval na okupovaných východoevropských územích. Později, za studené války, se stalo z amerického pohledu zcela oprávněným postojem odkrývat komunistická *vražedná pole*, s tím jak se Amerika hodlala v mnoha ohledech ujmout role velitele světových antikomunistických sil. Jistě by stálo za to zabývat se důkladněji americkou rolí při umožnění vytvoření a zachování komunistických systémů na východě Evropy i v Rusku samotném po 2. světové válce.

Horečnatá americká touha učinit svět bezpečným pro demokracii vedla k Norimberským procesům, právnímu konstrukt, který dodnes zůstává páteří soudnictví moderní Evropy, včetně evropského trestního práva a jeho ozbrojené ideologické paže. Někteří obratní američtí revizionističtí historikové, kteří se podrobně věnovali americkému systému za války i po ní, do kategorie „*homo americanus*“ nespádají a vlastně svým způsobem dokonce otevřeli

Pandořinu skříňku, do níž dnes jejich evropští kolegové za žádných okolností nesmějí nahlédnout.

Kolik asi konzervativních intelektuálů, zejména těch amerických, se muselo zkraje 21. století ocitnout bez práce poté, co zanikla jejich **Nemesis, Sovětský svaz! Ironicky však ideologie sovětského komunismu - přestože ten se jeví mrtvý - dostala do žil novou krev na Západě, především pak v Americe. Ta totiž na světovém kolbišti po kolapsu sovětského režimu zůstala jako poslední a jediný hegemon a kvazi-komunistické rysy a podobnosti se svým protivníkem, jež šero studené války vcelku umně skrývalo, se v jasném denním světle unipolárního světa začínají rýsovat zcela zřetelně a viditelně.** Americký antikomunismus na sebe vždy bral specifickou ideologickou povahu a hodně se tak podobal křesťanské křížové výpravě proti ateistickému Rusku, přičemž zcela přehlížel rovnostářský charakter obou systémů. Jak by to ale vůbec mohlo být jinak, když je Amerika právně i ideologicky zakotvena na rovnostářských principech do stejné míry, jako byl Sovětský svaz? Kdyby se Sovětskému svazu podařilo dosáhnout alespoň trochu materiálně blahobytné společnosti jako v Americe, jen málokdo by se znepokojoval myšlenkami na miliony mrtvých v sovětských gulazích.

V Americe běžně používaný politický **metajazyk** značně připomíná komunistickou rétoriku a také proto bychom se u něj měli na chvíli zastavit. Vykazuje totiž značnou podobnost s jazykem kdysi užívaným komunistickými médii a stranickou nomenklaturou. Největší rozdíl ovšem spočívá v tom, že pod rouškou své sémantiky byl komunismus na lžích založený systém, kterému nikdo z jeho poddaných nevěřil a z něhož si v soukromí všichni, včetně stranických potentátů, utahovali. **Oproti tomu v Americe mnoho vzdělaných a jinak inteligentních lidí - nemluvě o masách - v rovnostářství věří vpravdě vášnivě.** Všimněme si také, že po skončení studené války miliony někdejších komunistických sympatizantů v USA i zemích Evropské unie pomocí koňské dávky ultraliberálního * diskurzu obnovily svou víru v marxistický romantismus. Bylo by ale omylem přičítat jejich náhlý obrat jen oportunistu, jakkoliv jsou intelektuálově svou přelétavostí pověstní. Musíme tím pádem také zdůraznit společné technomorfní kořeny sovětského marxismu a amerického liberalismu. **Osvícenské ideje, víra v pokrok, vytvoření nového posthistorického a ahistorického člověka - to všechno jsou prvky společné oběma systémům, jakkoliv se vzájemně odlišují svým nakládáním s politickou ikonografií.**

Mohli jsme tak sledovat, že bývalí marxisté a komunisté rozhodně neronili slzy, když nastal čas beztrestně odložit lásku k Marxovi ve prospěch pokročilejší formy rovnostářství a demokratismu, na jejímž štítku tentokrát stálo „Made in America“. Někdejší evropští a američtí marxisté často nacházejí v amerikanismu a jeho věrném společníku – liberálním dogmatu – bezpečné útočiště, jež jim dovoluje zachovat si tvář a současně pokračovat v kázání hesel o globálním lidství, i když pravda v poněkud úctyhodnější a méně násilné formě. Svého času konali levicově smýšlející evropští a američtí intelektuálové poutě do Havany a Moskvy. Dnes ve světě po skončení studené války se novými Jeruzalémy těchto výprav staly Tel Aviv a New York.

Přestože je totiž komunismus coby program-náboženství mrtev, jeho verbální a psychologický

odkaz žije, a to nejen mezi levicovými intelektuály, ale také mezi Američany, kteří se označují za zapálené antikomunisty. Člověk zde nesmí tolik hledět na štítek, jako spíše na obsah. Řada amerických konzervativních politiků i akademiků zcela upřímně věří v pravdu rovnostářských a pan-rasových hesel, přestože volí poněkud odlišné formulace. Rudá hvězda a srp s kladivem se přežily, důležitější je však jejich význam. Komunismus a amerikanismus nejsou prostě jen dogmata, ale také způsob života v konkrétních sociohistorických podmínkách. Současný americký diskurz je plný komunistických frází jako „výcvik ke zvýšení vnímavosti“ (*sensitivity training* /jehož duchovním otcem byl Kurt Lewin – pozn. DP/), „politická korektnost“ nebo „pozitivní diskriminace“. To všechno ale jsou jen opožděné kopie svých komunistických předchůdců, které ve 40. a 50. letech volky nevolky musely v různých jazycích opakovat miliony komunizovaných poddaných ve východní Evropě a Rusku. A dnes tedy nově zaznívají i z úst *homo americanus*.

Bez ohledu na svou politickou ohavnost však měl komunismus oproti amerikanismu jednu (z nouze) ctnost. Jeho vulgarita ho učinila přímočařejším a zkostnatělejším, a tak urychlila jeho pád. 8]

Jedním z příkladů nesrozumitelnosti amerikanismu je mezi jinými také jeho otevřenost záplavě imigrantů z Třetího světa. **Američané na to sice často zapomínají, ale sovětský systém původně počítal s tím, že přiláká masovou zahraniční imigraci, jeho spartánství se však jako příliš velký magnet neosvědčilo. Byl to naopak Západ, a zejména USA, kdo se stal útočištěm „utiskovaných z celého světa“ - reálná, uskutečněná utopie! A naopak, komunistická strnulost napomohla Východoevropanům a Rusům zachovat své země do značné míry rasově homogenní. Díky za komunismu prožitým těžkostem je dnes také východní Evropa lépe připravena na výzvy multirasové budoucnosti.**

Bylo by však hrubým omylem odbýt komunismus coby nějakou chvilkovou dějinnou anomálií. Komunismus je „jen“ tou nejagresivnější formou rovnostářství. Jde o systém masám nejbližší a nejmilejší – bez ohledu na strašlivé následky, jež má nejen pro nenáviděné kapitalisty a aristokraty, ale právě i pro ony masy. 9] Komunismus slibuje předvídatelné hospodářství a psychologické bezpečí, tedy zdánlivě ideální model pro masové společnosti budoucnosti, sužované ubýváním přírodních zdrojů. Po oficiálním rozkladu komunismu pádem SSSR však byly paleokomunistické teze, spojené s trvalým hospodářským růstem, dovedeny k dokonalosti – v Americe.

Bible a původ politické korektnosti

Chceme-li rozplést zamotaná zákoutí amerického systému, nesmíme v žádném případě opomenout puritanismus. V britském prostředí byl jeho zdaleka nejprominentnější politický představitel Oliver Cromwell víceméně přechodnou politickou personou bez trvalejšího politického dopadu na Spojené království či kontinentální Evropu. Přesto měl však právě Cromwell a jeho politický odkaz na americké smýšlení větší dopad než Leninova rétorika na bolševické Rusko. Právě tak jako Cromwell využíval Bible k ospravedlnění vraždy krále Karla I. Stuarta a k obhajobě výprav proti Skotům a Irům v období Commonwealthu (zde míněno

Anglické společenství /Commonwealth of England/ – pozn. DP), tak se i jeho puritánští bratřenci v Americe zaštiťovali Biblií coby odůvodněním a schválením výbojů i základem svého politického společenství.

Hlubší pochopení puritánského myšlení se tak jeví takřka nezbytným pro každého, kdo se pokouší porozumět jeho nejrůznějším sekulárním přenesením do amerického systému. Zjednodušení puritánského poselství oproštěním svého pojetí křesťanství o všechny jeho pohanské prvky, včetně transcendentních a posvátných a omezením biblického poselství na úplné základy utilitárních a moralistických zásad, znamenalo pro jejich evangelizaci nezanedbatelnou výhodu. Abychom porozuměli psychologii *homo americanus* a především jeho iracionálním zahraničněpolitickým eskapádám (jakkoliv pod pláštíkem velebeného „pragmatismu“) musíme tedy pečlivě studovat puritanismus. Ten v první řadě vnesl do amerického chování svou osobitou směsicí hypermoralismu a prospěchářského mesiášství. 10] Coby politická teologie hledá své ospravedlnění striktně v biblických zásadách, proto také pozorujeme mezi americkými elitami silně zakořeněnou ideu samovyvolenectví (*self-chosenness*) čili vlastní vyvolenosti i jejich neochvějnou víru v demokratickou predestinaci Ameriky. Bez ohledu na realitu tak bude *homo americanus* vždy podnikat své zahraniční eskapády s dokonale klidným svědomím – bez výjimky jsou totiž ospravedlněny „větší slávou Boží“. Politická ideologie amerikanismu i jeho puritánské odvozeniny nijak nepodléhají jakémukoli kritice.

Přepjatý moralismus patřil ostatně k Americe už od prvopočátků. Neutuchají politické nutkání mentorovat Evropany, Araby či Japonce o záračnosti demokracie, kázat o lidských právech prostřednictvím „převýchovy“ autoritářských kacířů – to vše lze přímo vysledovat až k puritánskému dědictví. Moralizací všech aspektů amerického života se americký systém pokouší z Ameriky vyjmout tragický rozměr života i působení všech zásad mocenské politiky. Tím se dostáváme k předchozímu poznatku, že Američané obvykle odmítají politickou ideologii, ale nekriticky přijímají svou vlastní, pseudobiblickou politickou teologii – tedy americkou demokracii.

Puritánská mentalita se v Nové Anglii uchytila počátkem 17. století a následně se odtud rozšířila i do zbytku Ameriky. Začátkem 20. století už ji přejaly četné národy po celém světě. Moderní americké elity jsou hluboce přesvědčeny o tom, že americký systém je ten nejlepší na světě a proto je ho také třeba do celého světa rozšířit. Záměrem vyznavačů amerikanismu je podmanit si celý svět ve jménu neopuritánského pojetí zjevného předurčení (**Manifest destiny**). Tento raný puritánský asketismus, kult práce a peněžní duch daly po 2. světové válce zrodit novému hrdinovi, modelu i pro začátek 21. století. Lze dokonce spekulovat, zda pod vlivem puritanismu nedošlo v Americe k novému sociobiologickému výběru, stejně jako když v komunismu vznikli *homines sovietici*. **Američané se nechtěli jen vymezit proti Evropě a odlišit se od ní, ale také založit takovou společnost, jež by se následně mohla stát základnou pro obrodu celého lidstva: toužili stvořit zemi zaslíbenou, základ budoucí všeobecné republiky.** Tento biblický *leitmotiv*, jádro puritánského myšlení, se pak vine napříč celými americkými dějinami jako červená nit. 11]

Americkým puritánům se podařilo prosadit svá upřednostňovaná pravidla chování doma i za

hranicemi. Melvin E. Bradford poznamenává, že právě tento druh puritánské povýšenosti lze vysledovat od Jamese Monroea k Abrahamu Lincolnovi a jeho generálům Shermanovi s Grantem. „Coby Američan dlouhodobě vystavený puritanismu si nemohu pomoci, abych o Cromwellovi neuvažoval prostřednictvím analogie s ostatními muži ‚s posláním‘; s naší vlastní odrůdou tohoto druhu a především s těmi moderními gnostiky, kteří v Božím jménu ukovali v naší velké občanské válce Unii ‚ohněm a železem‘.“ Bradford dodává:

Ve vynikajícím románu Starka Younga *So Red the Rose* (Krvavě rudá růže) Sherman nabízí rodičům svého bývalého studenta lidské porozumění, jen aby krátce poté jeho vojáci dům rodiny zapálili. Jižané, kteří samozřejmě nedokázali takovou schizofrenii pochopit, si raději měli nastudovat Cromwellův životopis a svůj dům urychleně opustit. 12]

Puritanismem formované a podbarvené chování amerických vůdců i dnes stále zůstává pro řadu Evropanů nevysvětlitelné a také proto nedokáží porozumět náhlým zvrátům typickým pro americké chování. Tento neurotismus dokážeme při pozornějším rozboru vyzorovat u amerických elit napříč dějinami země a chování prezidenta George W. Bushe během současné války v Iráku tak nijak zvlášť nevybočuje z linie nastavené jeho předchůdci. „Bushova vláda se vrací k puritánským doktrínám z jakési historické nezbytnosti. Chceme-li porozumět jejím záměrům, neměli bychom se ohlížet zpět do 30. let dvacátého, ale spíše sedmáctého století.“ 13] Takto arogantní postoj vyjadřující odhodlání napravit svět nevidíme jen u Bushe, ale i u většiny amerických prezidentů následujících po Georgi Washingtonovi. Vzhledem k puritánskému chápání Boha bylo ostatně nasnadě, že Starý zákon **Otcům poutníkům** zvlášť přiroste k srdci. Jejich texty vycházejí takřka výhradně z něj – a vždy v nich obratně nalézají ospravedlnění vlastního, často nelidského, způsobu vedení války. **Jejich Bohem je starozákonní Bůh, jejich zákony ty předepsané ve Starém zákoně a jejich vzory starozákonní hrdinové.** Jejich šabat byl židovský, nikoliv křesťanský. Puritáni se cítili přitahováni ke Starému zákonu, se všemi jeho záповědmi tolik protikladnému k duchu pohanství. Pozitivní přístup Nového zákona jako by puritány nechával zcela chladnými a slova Ježíše Krista je dokonce oslovovala tak málo, že Poutníci pro jednu opustili svoji doslovnost výkladu, když zpochybňovali dokonce i přípustnost Otčenáše. 14]

Puritánské americké dědictví pomohlo vytvořit specifický, kvazineurotický rozměr americké zahraniční politiky. Na jedné straně tak pozorujeme krajní autismus a izolacionismus, na druhé pak opakované záchvaty rádobý samaritánských vojenských dobrodružství, často barbarsky vedených proti „Cizím“, „nevěřícím“, „říši zla“, „ose zla“, „islamofašismu“ – ve zkratce „padouchům“, to vše samozřejmě ve jménu „demokracie“. Amerika také poprvé v dějinách válek začala s uplatňováním prvku diskriminace, což se velmi podobá pozdější praxi sovětského Ruska. **Amerika tak vede totální války s cílem napravit lidstvo – války bez konce.**

Puritanismus si hojně vypůjčuje z hebrejského myšlení. Horečnaté představy o „Městě na hoře“ a přesvědčení o americké vyvolenosti vycházejí z odkazu starozákonních Hebrejců.

Přes všechny křesťanské prvky se totiž puritanismus ze všeho nejvíc podobal judaismu. Podle mnohých pak dokonce Spojené státy vděčí Židům i za svou samotnou existenci. **„Protože to, co nazýváme amerikanismem, není ničím jiným než esencí židovského ducha,“** napsal Werner Sombart, slavný německý sociolog počátku 20. století. 15] Sombart nebyl nepřitelem Židů *per se* a jeho popis židovského vlivu na Ameriku je tak dosti věrohodný. Poznamenal také, že **„Spojené státy jsou zcela prodchnuty židovským duchem.“** 16]

Někdy kvůli „přezastoupení“ Židů mezi americkými politickými, kulturním i společenskými elitami narážíme na stížnosti nad jejich disproporčním vlivem na americký život. Někteří konzervativci jako by pak skutečnou či domnělou úlohou, již Židé v Americe hrají, byli posedlí. Ale nebyl i Ježíš Žid? Filozof Alain de Benoist nazývá otevřený i latentní antisemitismus „neurózou“. Antisemité naivně předpokládají, že odstranění Židů z pomyslné rovnice by zvěstovalo zlatý věk Západu. V tom se však mýlí. Celé evropské – a do jisté míry i americké – dějiny dostatečně názorně ukazují, že Evropané i Američané jsou zcela schopní rozsekat se vzájemně na kusy, často z těch nejbanálnějších důvodů – a to i bez židovské pomoci: válka Severu proti Jihu, nekonečné střety Chorvatů se Srby, Skotů s Angličany, Irů s Angličany, Vlámů s Francouzi atd.

Blízkost křesťanství s judaismem asi nejlépe vysvětluje jejich jakoby spojenectví v puritanismu i jejich četné krvavé války. „Antisemitismus se zrodil z křesťanské touhy dovršit judaismus, ‚dokončit‘ jej a dospět k jeho ‚skutečnému‘ smyslu.“ 17] Právě takový byl záměr a přání puritánů proudících do **Nové Anglie**. Jejich sekularizovaní potomci se pak chovají v tomtéž duchu, když se snaží vyvážet americkou demokracii i do těch nejzapadlejších koutů světa. Podle křesťanů „stejně jako zákon s Kristem dospěl ke svému konci a stal se zbytečným; tak i rozdělení na Izrael a ostatní národy pozbylo významu: Není už rozdíl mezi židem a pohanem...“ (Gal. 3,28) Proti Izraeli stojí univerzální křesťanství.“ 18] Benoist dále píše:

Tento Pavlovými reformami započatý vývoj měl dvojí následek. Na jedné straně vedl k pronásledování Židů, zobrazovaných jako nejhorší nepřátelé křesťanství kvůli jejich genealogické blízkosti a neochotě konvertovat, a také uzнат křesťanství coby „pravý Izrael“. Na té druhé však, jak poznamenává **Shmuel Trigano**, Západ tím, že se pasoval do role „nového Izraele“, přiznal vlastně židovství fakticky, i když ne nutně oficiálně, jurisdikci nad sebou samým. Západ se stal „izraelitským“ do té míry, že zakazoval Židům, aby sami zůstali Izraelity. Proto je označení „židokřesťanství“ dvojitým vězením: pro křesťanský Západ, jenž se z vlastní vůle podřizuje cizí jurisdikci, a aby ji dostal znovu do svých rukou, dosazuje se do pozice, z níž tuto jurisdikci upírá jejím právoplatným strážcům... 19]

Západ se stal antisemitským do té míry, v jaké se chtěl stát izraelitským. A izraelitským přestane být teprve tehdy, když se této neurózy vzdá a navrátí se ke svým vlastním zakládacím mýtům; až přestane být něčím, čím není a současně

umožní Cizímu zůstat tím, čím je.

Hluboce zakořeněnou vzájemnou nedůvěru amerických gójů a Židů často zakrývá vylhaná úslužnost a vzájemné mimikry, což zvláště výrazně platí pro americký establishment. Americké ochranné státní Izrael samozřejmě nemá nic společného s americkou geopolitickou bezpečností: Izrael totiž slouží jako nádoba pro americkou politickou teologii a její puritánské zakladací mýty, z nichž je upředeno americké demokratické *superego*. V počátcích Ameriky se Poutníci, průkopníci i politici považovali za Židy, kteří našli ze zkažené Evropy cestu do nového Kanaánu. Řečeno s Freudem tak museli Poutníci a další kolonisté zavraždit svého evropského otce, aby tím zajistili rozšíření americké demokracie do celého světa.

„Nebesa postavila naši zemi do této situace, aby nás vyzkoušela; aby se ujistila, že věrně užijeme nesmírné moci soustředěné v našich rukou k urychlení obrody světa.“ 20]

Útěcha na americkém Jihu: možná třetí cesta?

Četní evropští kritici amerického systému, kteří procesu amerikanizace často podlehli spíš dobrovolně než silou, dnes zhusta nahradili odpor proti americkému politickému vlivu ne zcela podloženým posměchem k americkému stylu života a kultuře. To ovšem ve světle nesmírného poválečného vlivu Ameriky na své spojence i protivníky od evropských kritiků zní falešně a pokrytecky.

Jedině při pohledu zpět do historie si uvědomíme, kolik pozoruhodných paralel vykazuje poválečný vývoj v Evropě s událostmi na americkém Jihu po skončení americké občanské války. Psychologický dopad tzv. „rekonstrukce“ na řadu Jižanů se totiž nápadně podobá spojenecké okupaci západní i východní Evropy. Pokusy jistých amerických spisovatelů první půle 20. století uvést Ameriku do odlišného historického kontextu s odlišnými hodnotami neměly doma v Americe přílišný úspěch a v Evropě zůstávají takřka neznámé. Přinejlepším jsou pak hodnoceny jako intelektuální experimenty či pokusy o ožívování zašlých vzpomínek – jakkoliv vzpomínek pro evropské konzervativce velmi přitažlivých. Co by se ale stalo, kdyby se Jih úspěšně odtrhnul a dokázal si tak uchovat svůj způsob života? Snahy o zodpovězení podobných otázek se dnes mnohým mohou jevit jako bezcílné hádání.

Američtí jižanští agrárníci (**Southern Agrarians**) zkraje 30. let minulého století ve svých dílech skvěle popsali ničivost víry v pokrok, jež je ve stejné míře vlastní liberalismu i komunismu. Jejich dílo se tak v mnohém podobá myšlení jejich konzervativně revolučních současníků, jehož odkaz po válce oživila a převzala evropská Nová pravice. Tito jižanští kritici amerického systému připomínají spřízněné evropské spisovatele i tím, že jejich próza má vysoké literární a básnické kvality. Jejich manifest *I'll Take My Stand* bývá považován za cenný literární dokument i proto, že nám umožňuje nahlédnout do jiné, hypotetické Ameriky. Manifest dnes skutečně působí jako temná předzvěst osudu Evropy v rukou vítězných Spojenců po roce

1945. Tito muži zjevně velmi dobře chápali to, co dnes módně označuje jako „krize moderní společnosti“, přinejmenším v tom, že **v americkém kapitalismu neviděli nepřítele sovětského komunismu, ale spíše jeho dvojče, které poněkud umírněnějšími metodami usiluje o totožné cíle.** Jižanští agrárníci by se tak dokonce dali – řečeno moderní liberální terminologií – označit za silně „neamerickou“ skupinu myslitelů. Skutečný Američan pro ně nebyl pouhým „*homo oeconomicus*“, tedy spokojený spotřebitel pozlátka nákupních středisek, ale v první řadě člověkem s duchovními potřebami, které industrialismus a **Nový úděl** bez milosti zadupávaly do prachu. Když tak čteme jejich knihy dnes, otevírá se před našima očima scénérie úplně jiného Jihu i Ameriky, které snad za odlišných historických a politických okolností mohly být.

Jižanští agrárníci si byli velice bolestně vědomi převýchovného programu, vnuceného Yankeei porobenému Jihu. Jeden z nich píše:

Nastupující generace čte knížky ze Severu, plné novoanglické tradice. V jižanských školách se učí podle severních učebnic; na jižanských středních a vysokých školách se pak navzdory hlasitým protestům místních vlasteneckých spolků učí dějiny podle Severu... 21]

Jih tedy musel popírat svou historii podobně jako Evropa, hlavně ta východní, již komunističtí spojenci Ameriky donutili popírat a přepisovat její dějiny. Stejně tak i dnes ve velké části Evropy podléhá literární – a tím spíše historiografický – revizionismus v duchu povinného „antifašismu“ striktní cenzuře a často dokonce i právním postihům. Někdejší marxističtí štváči a teroristé sedí na vysokých vládních postech nejen ve východní, ale nezřídka také západní Evropě – a to navzdory zhroucení komunismu a konci takzvané studené války.

Označení „agrární“, zvolené samotnými jižanskými autory, není ovšem zcela dostatečné a lepší by snad bylo hovořit o „organickém“, protože právě o organické společnosti tito jižanští spisovatelé přemýšleli a uvažovali. Ne že by snad podle nich byl pro člověka venkovský život dostatečný bez dalšího a sám o sobě. Osudem člověka je podle nich uskutečnit své duchovní hodnoty, projevit schopnost obětovat se, ochraňovat své rasové a etnické kořeny – a samozřejmě stavět tyto věci nad prchavé materialistické hodnoty, vždy tak drahé liberálům i komunistům. Jeden z jižanských agrárníků, Lyle Lanier, se zdá se dopracoval ke kořeni a podstatě liberální propagandy mnohem dříve než mnozí naši moderní současníci, hlavně pak ve své kritice ideologie pokroku. Chápal, že „industrialismus“ znamená velkokapitál a vše ostatní, co vyspělý kapitalismus doprovází. Všechny obavy agrárníků – jako kapitalistický růst bez účelu, škrtý, **outsourcing** atp. – se ve světle dnešní situace ukazují jako velice opodstatněné. 22] Lanier při výpadech proti Deweymu přináší i odsudky liberalismu, když říká, že „člověk není *tabula rasa*, na niž lze napsat libovolné chování a rysy bez ohledu na jeho přirozenost a předpoklady“. 23] Jeho slova jako by směřovala přímo do srdce liberální dvojakosti a jejích výhonků v typických projevech *homo americanus*, z něhož prýští falešný optimismus ve víře, že jediná možná budoucnost vede ke stále větší rovnosti a nadbytku spotřebního zboží.

Tucet jižanských agrárníků byli bez výjimky vynikající intelektuálové, kteří převyšovali dokonce i své evropské soupeřníky. Nepochybně by zanechali hlubší stopu, kdyby v Americe našli zdatnější pokračovatele, což se však bohužel nestalo. Přestože se totiž jejich díla stala předmětem obvyklého akademického přežvykování a námětem řady odborných publikací, mezi obyčejnými lidmi byl dopad jejich myšlenek minimální. Hrstka jejich amerických následovníků tvoří v izolaci, známa pouze užoučkému okruhu podobně smýšlejících a bez stopy vlivu na americké elity.

Je více než s podivem, že více amerických i evropských kritiků amerického systému nezná dílo staršího předválečného jižanského spisovatele a učenice George Fitzhuga. Jeho následovníci, jižanští agrárníci, byli v mnohém jeho dlužníky – stejně jako všichni kritici modernity i studenti ducha demokratického totalitarismu. Vystudovaný právník a znalec nejen latiny, ale i starověkého římského myšlení a práva Fitzhugh, měl velice vyvinutý cit pro jazykové nuance a dobře si tak uvědomoval, že slova jako „svoboda“, „volný trh“ či „spravedlnost“ lze snadno zneužít jako záminku k rozpoutání strašlivého barbarismu. Aplikací jakéhosi obráceného orwellovství může Fitzhugh znít jako zastánce otrokářství, protože v jeho z módy vyšlém chápání tohoto pojmu se každý čestný člověk může jevit v jistém smyslu jako otrok. Voják, generál, státník a každý, kdo neuhne před povinností bojovat za něco vyššího, musí opustit „přirozený stav“ a stát se otrokem. Pro Fitzhuga bylo otroctví nezbytností pro černochoy, kterým bylo pro jejich neschopnost účastnit se rovnocenně volného trhu s jeho ostrou konkurencí lépe připoutaným k půdě na americkém Jihu. **Fitzhugh byl přesvědčen, že se jim bude vést lépe pod vedením paternalistických bělošských farmářů, než jako loutkám v rukou severních abolicionistů, kteří jim kázali o lidských právech, zatímco je připravovali o veškerou důstojnost. Ponechat je napospas, jak požadovali odpůrci otroctví, by černochoy zničilo a rychle by se stali nuzáky velkoměsta, ponechání na milost a nemilost kapitalistických dravců.** Fitzhugh se vymezoval i proti ikoně americké demokracie Thomasi Jeffersonovi a zejména pak jeho Deklaraci nezávislosti, jejíž slova Fitzhugh označil za „abstrakce“. Uvědomoval si, že velkášské formulace Deklarace otevřou stavidla neukojitelným ekonomickým žádostem, jež nakonec vyústí ve válku všech proti všem. Chápal také, že vzletná slova jako „Pokládáme za samozřejmé pravdy, že všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni“ musí vyvolat bouři klamu:

Je myslím všeobecně uznáváno, že se lidé nerodí jako sobě fyzicky, morálně či intelektuálně rovni – někteří jsou muži, jiní ženy, někteří jsou od narození velcí, silní a zdraví, zatímco jiní slabí, malí a churaví – někteří z přirozenosti dobří, jiní pak náchylní k nejrůznějším zlům – někteří jsou stateční, jiní bázlíví. Z jejich přirozené nerovnosti se pak rodí nerovná práva. 24]

Není snad samozřejmé, že všichni jsou nerovni a že v časech krize bez výjimky touží po bezpečí mnohem palčivěji než po jakési abstraktní svobodě? „Přiznat lidem rovná práva,“ píše Fitzhugh „v podstatě znamená dát silným svobodu utiskovat slabé, což vede to k těm nejhorším nerovnostem.“ 25] Znovu – i my jasně vidíme, jak aplikace liberálních volnotržních dogmat často ústí k těm nejhorším formám diskriminace. Sám Fitzhugh to pozoroval na

situaci „osvobozených“ otroků, kteří pracovali na abolicionistickém Severu. Kliše, že jsme si všichni rovni, nutně musí vést až logickému vyústění vývoje liberalismu: komunistickému totalitarismu. **Jedině skutečně aristokratická společnost, v jejímž čele stojí příkladní vůdcové, po sobě může zanechat trvalejší dědictví. Každý, kdo se ujímá této nanejvýš vznešené povinnosti, se stává otrokem. V tomto smyslu „mají páni ve svobodné i otrokářské společnosti - vykonávají-li své povinnosti svědomitě a řádně - více starostí a méně svobody než otroci samotní.“** 26]

Jako bychom se tak vrátili na začátek, konkrétně k rovnostářskému a vykořeněnému druhu *homo sovieticus* a jeho postmoderní variantě *homo americanus* - **oba nerozdílně posedlí zárukami psychologického bezpečí a předvídatelností hospodářského života.** Jejich jediná odlišnost spočívá v tom, že druhý jmenovaný žije výhradně podle instinktu přežití posíleného ekonomismem a demokratiem: *homo americanus* zůstává slepý ke všem zásadám hierarchie hodnot. Stále častější rasové nepokoje, hlavně v Evropě, neúspěchy multikulturního „experimentu“ a pokračující destabilizace Blízkého východu naznačují, že než zaznamenáme jakékoliv zlepšení, bude se situace dost možná muset ještě značně zhoršit.

Poznámky:

Antiamerikanismus je vyjádřen v tvorbě řady evropských romanopisců, esejistů i básníků vystupujících proti rovnostářství, pár příkladů za všechny: Aldous Huxley, *America and the Future* (Austin and New York: Jenkins Publishing Company, 1970); Robert Steuckers, *L'Ennemi américain*, Synergies européennes (Brussels, 1996); Jean Cau, *Discours de la décadence* (Paris: Copernic, 1978); D. H. Lawrence, „Europe v. America,“ and „America, Listen to Your Own,“ v *Phoenix: The Posthumous Papers of D. H. Lawrence* (London, New York: Penguin Books, 1978), s. 87–91; 117–118; Gottfried Benn, „Über den amerikanischen Geist,“ v *Vermischte Schriften*, vol. 7, *Gesammelte Werke* : (Wiesbaden: Limes, 1963). Benn píše: „Osobě stojím proti amerikanismu. Filozofie čistě utilitárního myšlení, optimismu ‚a tout prix‘ (fran. ‚za každou cenu‘) ‚keep smiling‘ s neustálým úšklebkem na tváři, podle mého soudu není hodná západního člověka a jeho dějin.“ (1658) Viz také dílo nedávno zesnulého srbského elitářského antiliberalního autora Dragoše Kalajiće, *Americko zlo* (Belgrade: Izdavacki graficki zavod, 1993), a italského novopohanského filozofa Julia Evoly „*Civilta*“ *Americana* [American „Civilization“], viz také <http://www.feastofhateandfear.com/archives/jevola3.html>.

Jean Baudrillard, *America*, překl. Chris Turner, (NY, London: Verso, 1988), s. 28.

Noam Chomsky, *Secrets, Lies and Democracy* (Tucson: Ordonian, 1994) s. 16.

H. L. Mencken, „On Being an American,“ in *Prejudices: A Selection* (New York: Vintage Books, 1955) s. 98–99 a jinde.

Alain de Benoist, *Au-delà des droits de l'homme* (Paris: Krisis, 2004), s. 44.

Alexander Zinoviev, *Homo sovieticus* (London: Victor Gollancz, 1985).

Thomas Molnar, *Américanologie: Triomphe d'un model planétaire?* (Lausanne: L'Age d'Homme, 1991) s. 12-17.

Augusto del Noce, "Le marxisme meurt à l'Est parce qu'il s'est réalisé à l'Ouest," ve čtvrtletníku *Krisis* (Paris) (říjen, 1990): s. 124-129.

Alexander Zinoviev, *The Reality of Communism* (London: Victor Gollancz, 1984), s. 28.

Arnold Gehlen, *Moral und Hypermoral* (Frankfurt: V. Klostermann, 2004), zejm. kapitola "Humanitarismus," s. 75-90.

Alain de Benoist, "L'Amérique," in *Critiques-Théoriques* (Lausanne: L'Age d'Homme, 2002), s. 142. Viz také klasiku Louise Rougiera *La mystique démocratique* (Paris: Albatros, 1983), s. 212- 221.

M. E. Bradford, "Politics of Oliver Cromwell," v *The Reactionary Imperative* (Peru, IL: Sherwood Sugden, 1990), s. 214.

George Monbiot, "Puritanism of the Rich," *The Guardian* (London), 9. listopadu 2004.

James Truslow Adams, *The Founding of New England* (New York: Atlantic Monthly Press, 1921), s. 82 a jinde; Carl Schmitt, *Der Nomos der Erde* (Berlin: Duncker und Humblot, 1950), s. 253-254 a jinde. Schmitt ve svém díle kritizoval nevybíravý rozměr amerických válek, jež podle něho mají příčinu v americké (puritánské) „politické teologii;“ Carl Schmitt, *Politische Theologie* (Munich: Duncker und Humblot, 1922).

Werner Sombart, *The Jews and Modern Capitalism*, překl. M. Epstein (New York: Burt Franklin, 1969), s. 43-44. Viz také vlivný časopis amerických židovských neokonzervativců *Commentary*, zejména Jerold Auerbach, "Liberalism and the Hebrew Prophets" *Commentary* 84 (2) (srpen 1987).

Sombart, "Puritanism Is Judaism," *The Jews and Modern Capitalism*, s. 249.

Alain de Benoist, *Comment peut-on être païen?* (Paris: Albin Michel, 1981), s. 168.

Ibid., s. 169.

Ibid. s. 170.

American Life in the 1840s, ed. Carl Bode (New York: Doubleday & Company, 1967), 315

Frank Lawrence Owsley, "The Irrepressible Conflict," v *I'll Take My Stand* (New York: Harper and Row, 1962), s. 64.

Lyle Lanier, "A Critique of the Philosophy of Progress," *I'll Take My Stand*, s. 123.

Ibid., 142.

George Fitzhugh, *Sociology for the South, or the Failure of Free Society* (Richmond, VA: A. Morris Publisher, 1854), s. 177–178.

Ibid. s. 233.

Ibid., s. 86.

* V celé eseji všechny podoby slova „liberál/ní“ označují zastánce ekonomické zásady *laissez-faire*, nikoliv středolevé politické postoje, jež si pod tímto termínem zpravidla představují Američané.

Esej Tomislava Suniće *Homo Americanus: The Dissolution of American materialism* vyšla v časopise *The Occidental Quarterly* roč. 7, č. 1 (jaro 2003).